

HECTOR REPPELA

Як бым крыла мал

Як бым крыла мал орлины
І міг бым літати,
Полетіл бым на Родину —
Там в горы Карпаты.
Як бы я сой был пташыном,
Малым жайворонком,
Полетіл бым в Лемковину —
В рідну мі сторонку.
Ой, як бы я мал крылечка
І міг бым літати,
Полетіл бым і засьпівал:
„Гей, горы Карпаты”.
Полетіл бым і засьпівал
Сой пісню пташыну.
І том пісьном бым звеселил
Рідну Лемковину.

Полетіл бым в тоту страну,
Де ем ся народил
І склонил бым головоньку
На прадіда гробі.
Плюцюлувал бым крестичок,
Кляк на ноги обі,
Слезми зросил бым квіточок,
Што выріс на гробі.
І за душы бым ся молил,
Грїб руками обнял,
І сердечно, премилено
Помершых бым спомнул.

Як бы я си был тым пташком,
Цьвіриночком сивым,
Зацьвіринкал бым на дашку
Рідной хыжы милой.
Зацьвіринкал бым на плоті,
Зазираул в вікенце.
І во тій то тужний пісни
Звеселил бым серце.

Чом "Бесіда" зас опізнена

Попередні два номери "Бесіды", по-вело ся нам выдати на час. І зас... "заваляме"! Ні, напряду, то не мы заваляме, то нам ся валит стара, вы-служена апаратура. І хоц не маме ся з чого оправдувати — выштыко едно просиме — выбачте. (Редакция)

ДЕВЯТНАДЦЕТА

Шувні часу уж зышло од нашого народного свята, най-векшого, найважнішого в році. Уж ся о ним може і забыват, думат ся о наступным, ювілейным, до того інспіруваным магічным 2000 роком, та не годен лишыти без слова того, што одышло. Было прекрасне. І повинно остати в писаным слові і для будучых поколінь. Адже они не будут думати нашыма категориями, не будут одчувати часу медже подійом а ей описаньом.

На тоту, XIX Лемківску Ватру на Чужьні повело ся мі приїхати скорше як на попередні, бо уж в четверговній вечер. І, што важніше - повело ся приїхати значні здорівшому, бо не іхал ем з ниякым ансамбльом, як то бывало пердше. Што вам буду тлумачы, сами знате, же кед ся іхат лем зо женом і з дітми, та годни тя скорше встеречы при здороваю нич кед іхат ся купом. А здороваля то фундамент. Чусш, а што головніше, видиш як суцо. Не так, як, дайме на то, предвалони, коли мал ем до Ваня Русинка претенсію же малое на ватряній сцені дві церквы.

— Ту, на Ватрі — повідам — треба ся нам еднати. Малой едну церков. Не підписуй - яка она, але най буде една.

Нич мі товды Ваньо не одповіл, хоц міг, бо мы в едних роках.

На тот раз виділ ед одраз на ватряній сцені едну церков. Выштыко ем виділ як суцо. Же з Памятника 50-літя Вы-

гнаня ништо шесливі не знял колячий дрот, же допроводже-но на ватряне поле біжучу воду, же поширено кусіцька высыпаный влони амфітеатр. "І так кус ішы за мало — думал ем, — але і Краків не одраз збудувано." Перед сценом хлопці монтували "паркет" до танцуваня. "Но, та юж раз, не буде ся куряло!" — зас ем подумал (бо я люблю думати ішы барже як робити). Заправды, хтіа ем ім помочы, але тота біхреса - комары так гу вечеру тляли, же мусіл ем втечы до шатра.

(продолжыня на сторони 8)

Анна Барнова, солетка прищывского ПУАЛЬСУ на сцені XIX Лемківской Ватры на Чужьні. Фот. Андрий Колча

Новини - не новини не лем з Лемковини

◆ 4 липця в Пряшові проведено культурно-релігійне торжество в чест Кірила і Мефодія, получене з презентаційом фільму о Апостолах Славян. Організаторами в екуменічним духу были пряшівска філія Кірило-мефодияньского Товариства, ведена знамом нашом письменницом М.Мальцовском і Греко-католицкій Парохіяльний Уряд в Пряшові.

◆ 9-12 липця на трасі Горлиці - Долины - Білянка - Ліщны - Кункова - Устя Руске - Ганчова - Высова - Горя Явір лемківска (і не лем) православна молодіж маніфестувала свою релігійну приналежність. Было то уж ІХ Поломництво на Св.Гору Явір.

◆ 23-25 липця в Ждыни проходило Х Свято Лемківской Культури "Ватра". Коли прийняти, што імреза є континуаційом "Лемківской Ватры", ей літописне число носило бы номер XVII.

◆ 30-31 липця в Кренци, з ініціативы проживаючого в Монтреалі віртуоза гушель Мариюша Мончака (Лемка, з родовым гніздом в Бересті) організувано нову музичну імпрезу "При джерелах" ("U zrodel"). Дакус шырше чытай в тій "Бесіді".

◆ 1 серпня в америцкым Пасайку традиційні організувано "Талергофскій ден". Ден народной памяти, як все, розпочато Службом Божом, пак продолжувано го культурным програмом і меморіяльным "лянчом".

◆ 6-7 серпня в Михалові проходила XIX Лемківска Ватра на Чужыні. Приїжджат на ню штораз вше наших і заграничных ансамблів, стас ся она штораз велелюдніjšом і богатjšом імпрезом. Шырше чы-тай в тій "Бесіді".

◆ 22 серпня в Бехерові (Словакия - перше село за граничным переходом в Конечній) проходила Бехерівска Ватра. З великым поводжыньом выступила на ній наша "Лемковина", вносячы добру жменю рідного духа в нашмарену бехерівянам "культурну" реальніст.

*Послухайте вшыткы люде
лемківського роду —
кто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.*

*Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.*

(Амроз)

Місце для рефлексій

Фалат часу минуло, одколи-м остатніраз з Вами бесідувал. Уж і декотры зачали політати же см другіраз, по сімдесятьох роках, дочыста вытягнул ноги. Але не такє то простє вытягнути дочыста ноги, кєд они ціле тото мое земскє жытя заєдно ходили і ходили, кєд они - невроком - попри розумі, были ци не найважнішы, хоц єм їх нигда, як Циган, не клал на заголовок. заміст головы.

Гей, ходжу покус дале, не старайте ся. І смотрю - і виджу, і слухам - і чую! А є на што смотрити, а є чого слухати. Тот зломил ногу (ой, для мя то бы была окропечна біда), а Оний ся з того тіщыл. Та ци ся тому барз чудувати, кєд Оны ся заєдно тішати, коли ся ти нога на мокрый траві похолзне. Оны не годны того знести, кєд ся ти веде, кєд ся ти двігат.

З нашом рідном бесідом зачало ся нам покус двігати. Оны, знаме, од давна за нич ю маюг. Кєд пішли з ньом наши аж до Варшавы, та ся підсьміхували, же - з чым до люди?! Но бо з Варшаві то уж нбы люде, подібні так, як і на схід од Буківска. Но, люде - як люде, але же ся ім сьвіт на руки призерат, же не годни все так робити, як бы може і хтіли, та взяли і признали нашу рідну бесіду, так як і вшыткым інчым. Аж і на книжці написали, же од дня того а того - признают. Но і гарді! Значыт ся - з той страны гарді. Но бо зо страны Оных... Ой, жебы сте знали, як ся встекли! Ту, по наших горах. Єден чорноризец Оных, так ся спінил (а на покропленій гамбі уж піна нияк а нияк не пристойт), же учытельску нашого рідного при людьох напастувал. Повіл ій, же "Дайме на то, в такым Гладышові, то лемкы ниякы не лемкы, лем гуцулы". А она ся го зьвідала: "Ци зато - же гын є годівля гуцульскых кони?" (Ой, така крижівка - повім уж од себе - коня і чловека, была бы інтересна, бо вывела бы наше коріня од антычных часів, од грецкых кентаврів!)

Ой рушыло Оных рушыло! А іщы барже рушыло, кєд наши — з тых околиц, барз уж побортаченых Оныма, здавало бы ся, дочыста страчены — зачали ся тагнути гу свойому. Тот дал записати на свое і тамтот. Но бо видят, же тото ламаня гнучкого языка нияк не выходит. Недост, же дачыйого не спохватят, та іщы свое стратят. Но бо ся жыє межде інчоплемінцями і заєдно ся од них цицат. І старым ся оне прицицує. І кєд ся не вчыш свого го школі, та онедолга буде фертик...

Ой, гварил мі тот сивий, маць, покорчений - же написал до противголосу гардій, на його думку, допис. Лем же похоснувал, як все, стары наши слова. І знате што му повіли? І то немолоды уж. Же не треба такых слів "уживати" (не - "хоснувати"), бо їх никто не зрозуміє. Заламал ся чловечок, скорчыл іщы барже. Аж мі го шкода, аж мі го жаль! Бо я чытал тото. І вшытло єм зрозуміл. І о што ты ходит.

Адже і - о што ты ходит!!!!??? О тото ходит, же кєд будеш позерал на тата через вікно, а не на няня через выглед, ци облачок - та го познаш. Же то твій тато: загальнолюдсконасінний. Ното *suieticus*. (Петро)

ПЕТРО КОГУТ

Стрітати го мож, хоц мешкат за границьом, на вшиткых нашых більшых народных і релігійных торжествах. Быват в Зындрановій, Ждыни, Михалові, Горлицях. Барз му лежыт на серци доля Лемковины, одроджуваня нашого споневераного народного жытя. Щыро привязаний і до нашой "Бесіды", в листах заедно має надію, же наш часопис стане ся двотыжденником, тыжденником - жебы справнійше міг нас зберати до спільной ціли.

Вродил ся Петро Когут, з родичів Михала і Олены, 19 листопада 1919 р. в Петруший Воли - на Русенковим острові над Кросном. Початкову школу закінчыл в ріднім селі. Піти вчыти ся дале - з бідного дому, як сам повідат - не было можливости, але же здібности дало ся зауважыти - послано го в 1935 р. на кооперативны курсы до далекого Львова. В кооперативі і працювал пак продавцьом. В 1938 р. піднял роботу в Кросні.

По німецькій окупації Польщы, його неспокійний дух погнал го за границу владаня Німців, до Львова, де піднял ся быти розвідником протів фашизму. Уж 15 грудня 1939 р. одправлено го, під назвиском Петро Войтович, на територію Генеральной Губернії для звязку з людьми, котры уж працювали протів фашизмови. Для выконаня заданя переходил границу і двараз до місяця. Його звязковима были Полякы і Лемкы. Весном 1940 р. переправил до Крос-на радиостанцію і облугуючу ю Анто-ніну. О рік "заінсталювал" подібне в Варшаві, та особливй перша радио-станция стала ся славна, бо з ней надано

шыфрувану відоміст з до-кладном датом напасти Німеччыны на Совітскій Союз, потверджуючу да-кус скорше повідомліня агента Зорге - як зазначено в архіві Міністерства Обороны СССР. Окрем розвідувальной роботы, спілпрацувал з партызантохыма групамы, так нашыма, як і чужыма.

По закінчынню війны, переселений на совітску Україну, до 1962 р. працювал во Львові в книжковій торгівлі, на посадах од продавця до дыректора. В меджечасі закінчыл середню осьвіту і юридичний факультет Львівского Університету, Од 15 мая 1962 р. працює в системі заграничной туристыкы.

Не ограничал ся николи лем до заводовых занятя. На дорозі громадской діяльности Петра Когута выникло неедно корысне діло. Был м.ін. спілзаложытельом хоровой капелі "Лемковина" (1969), Товариства "Лемківщина" (1988), в яким полнил обовязкы ведучого, "Фундації дослідженя Лемківщини" (1991), з яком активні спілпрацує до днес. Брал участ в численных симпозиях і конференциях. Пят раз выїжджал до Америки на запрошыня ЛемкоСоюза.

Громадска діяльність інспірувала до іщы єдной жытьовой пасі - журналістыкы. В доробку Петра Когута є такой 500 дописів, опублікуваных в газетах і часописах ріжных краів, в найбільшым числі, очевидні, на Україні, але і в Росії, Польщы, Югославії, Канаді, ЗСА (м.ін. "Карпатска Русь", "Лемко", календарі Л-С). Підписувал ся під нима: П. Когут, П. Когутов, П. Карпатскій, П. Лем, П. Воля, П. Ластівка За статію "Лемковина з Польщі", опублікувану в часописі "Соціалістична культура" (1990 р.) остал "Лауреатом року".

На перечисліня нагород Петра Когута занятя бы треба было дуже тексту. Лем як участник війны нагороджений Він сімнадцетьома орденами і медалями. Серед нагород за громадску діяльність находят ся і наданы через Верховну Раду УССР, а і Верховну Раду СССР.

Дуже з нас, так званых "сепаратыстів", часто фактычнй задеристых Лемків, не довірєє "чыстоті поглядів" діячів з України, з бывшого Совітского Союза. Та мало хто застанавлят ся над тым - як треба ім было жыти, жебы жыти! Через таку купету років! Деси на маргінес сходит тіж сьвідоміст - же там находит ся (ци тіж находило ся) дві треті Лемків похідных стану з 1945 р. І што пере-

жыли нашы бідны люде, не будеме знати - так на правду - николи. Мі ся трафило побывати там такой тридцет років тому, уж нибы в легшых часах. Был ем перший і остатній раз. Там ся не дало бесідувати. Ци гнеска єст ліпше? Хыбаль лем інакше.

З п. Петром Когутом бесідус ся легко, натуральні. Неє потреби смотрити при бесіді на кінці черевік, ани озерати ся на власну тін. Жыво інтересує ся нашыма проблемами, дає новы імпульсы до діяня. Кінцьом минулого рока пропонуєвал спільні з львівском страном выдати Лемківскій Календар на 2000 рік. ...А памятає, як пламінні бесідувал зо сцены на михалівскій Ватрі '98?

Коли пишу тоты рядкы, Пану Петрови сполнило ся 80 років. То гардарічниця. Та задумуючы ся над ньом, виджу заедно молоды очы, молодой дух в загартуваным жытьовыма трудами тілі. І вірю же многы літа з нашого витального гимну сут перед Ним. Най же будут они і блага. Для блага нашого народу, для блага Лемковины. (пм)

На многы літа!

60 років од дня народжыня
минуло 22 вересня 1999 р.

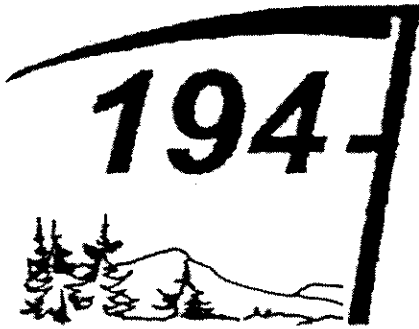
п.

Ваньови Дзядикови

знаному і шануваному
народному діячови,

долгалітньому кореспондентови, "Нашого Слова", "Карпатской Руси", а і нівшых лемківскых часописіє — "Загороды" і "Бесіды", чынныму і учынныму членови Товаришыня Лемків, делегатови на Сьвітovy Конгресы Русинів, добраму духови Лемківскых Ватр на чужьні... І всьди, і все єманує з Него радіст жытя, і удільт ся она інчым. Най же так далго іщы буде, Пане Ваню. Скрываючы тугу за "крас Фльоринкам", несте Радіст і Добро — на сьвіт хосен і на хосен Народа.

На многы і блага літа!

ПЕТРО КОРБИЧ

СПОМИН ПРЕЖИТЯ

(продолження 7)

Заладували сме на вагони в Мендзижечу і на вечер - одїзд. Приїхали сме до Лешна. Одставили нас на бік. Стоїме, летит транспорт. Я полетїл і ся пытам - якїй транспорт і де їде. А то были Лемкы. Повїдають же были під селом, полицаї їх затримали і вернули назад на стацию: "Nie macie decyzji, ładować i - spowrottem!" Вшытко ледво жыє, пашы неє.

Я ся тыж ветрашыл, бо тыж децизиї не мам. Але підышол ем до дижурного, дал ем му на пи-во і прошу жебы зачепил, хоцбы і до поспїшного. І не долгом чекал. Юж зачыпляют - і їхат, як до пекла, ціду ніч. На рано деси стал. Я ся пытам як долго буде стоял. До полудня. Покормил ем вшытко, понапавал, были мы обоє зо женом. Зас дал ем на пи-во, жебы нас долго не тримали. Деси пред вечером зачепили і зас ціду ніч їхат, і цілий ден. Приїхали сме до Струж деси по-пудни. Ходит колеяр і пытам ся го - як долго буде стоял.

— Rano o czwartej do Grybowa zaczerpią.

Вытяг ем ровер і їхам до Грибова, даке авто наяти, жебы ся превезти домів. Пытам ся, повїдають же єст база "Пекаесу". Нашол ем і ся пытам:

— Czy można nająć ciężarowe auto na przeprowadzkę?

— Można. Do Śniemicy trzeba z góry zapłacić.

— To na szóstą proszę przyjechać na stację.

Заплатил ем і вернул ем ся до Струж. Покормили мы вшытко, понапавали і сїдїме в вагонї. Юж ся темно робит. Якысїй колеяр коло вагонів иде і наріче:

— Jak to będzie, skurwysyny Rusiny wracają.

Я выставил голову:

— Panie, chodź po pan tu! Widzę, że pan zmarł, wypije pan kielicha?

— Czego by nie?!

Дал ем "келіха", кавалец кобасы.

— Oj, nie były to jak Rusiny. To były dobre ludzie.

— Panie, tylko mnie tam do brze pod rampę podstawić!

— Dobrze, nic się nie martw!

Рано підтягли до Грибова. Я зараз вагон отверам і вшытко выводжу, гвазую до плотів, даю сїна. О шестїй годинї приїхало авто. Прошу:

— Panie, pomóż mi pan załadować, kobita nie może.

— Mnie nie obowiazuje ładowanie.

— Pomóż mi pan, ja pana zapłacę.

І якоси сме заладували і їхаме. Приїхали сме, няньо правї стали.

— Та чого-с приїхал, ту пропадеш, загинеш.

Я змітую вшытко пред хыжу, до загорїдки. Тестьова полетїла за хлопамы. Але не пришли. Якоси-м зметал з авта і вертам по другу туру. По дорозї вступил ем до Кузмича Штефана і прошу жебы мі помїг. І зараз ся позберал і пішол. Приїхали сме, треба ладувати мїхы, зерно. То был ярмарчний ден, пришло дуже Поляків - "bo Rusiny wracają!". Я повїдам:

— Panowie, wypilibyście? Pomóście załadować, dam liter wódki.

Як ся хватили - момент авто полне. Дал ем на "вудку", подякувал. Приходить полиця.

— Kto właściciel?

— Ja...

— Niech pan pozwoli. Proszę dokumenty!

Даю "довуд особїсти", документы з розчислїня зо Заходу.

— Tego mało!

— Z Powiatowej Rady Narodowej daję rozliczenie...

— Panie, z Gorlic z Powiatowej Rady Narodowej.

— Panowie, ja mam wolny wjazd, proszę dzwonić!

Выскочыл до авта:

— Jedź!

Поїхали сме. Правї сме ся юж выладували, але все зо страхом. Приїхали сме домів, хлопы юж были зерно знести. І по решта вертаме, котрисы зо мном пішли. Наклали сме сїно і решту і поїхали. Я ся остал, возы по-складал, на стациї порядок зробил - бо кавцяя зложена. Конї позапригал, коровы за возами повязал, были штырі. Два псы коло нас летят. Пішол ем до дижурного:

— Proszę odebrać porządek!

— Dobrze, może pan jechać!

— Do widzenia!

І їхам домів. На вечер я зо вшыткым дома! Боже, слава Тобї!

На другїй ден ем пішол до Гміны і вшытко-м помельдувал. І пішол ем до поля орати. І пришол до мене тот, што му замінили поле до колхозу, а колхоз ся розлетїл, і повїдат:

— Nie szukuj na siebie sznurerek!

— Co ty mówisz? Powtórz! Ta ty chcesz trzy działki, a mi się swoja nie należy!?

Но і втюк. Але ся зробил велькїй рух, бо регуляція помїрів не скінчена, а він заужыткувал і треба жебы ся згодил. Взял ем фляшку палюнкы і пішол до него, і з ним раджу, жебы мі того не робил, же то непотрібна згрыза.

— Może by mi pan kawałek, 15 arów pozwolił - ziemniaki posadzić, bo wiosna raz w roku, a ja nie mam gdzie.

І казал посадити. То я зараз вывюз гнїй і посадил. А на другїй ден пришол полиця - жебым

Перше ораня рідного загона по повороті до Снітниць.

ся вставил до Гміны. Пришол ем, а там сидит комендант з Устя і мі гварит:

— Kto panu pozwolił sadzić ziemniaki w polu?!

— Stański — повідам.

— Wy się sami rządźcie!

— Ja mam świadka!

— Kogo?

— Klimka.

Послал поліцая. Клімек ту.

— Jak to było?

— Ja nie wiem. Mieli jeszcze kieliszek wódki, dali, ja wypit...

— A nie was szlag trafi! — і пішол ем.

Наробили шуму. Мене звывают. Едны бунтуют Станьского, а други дзвонят, але далі мі поля не приділяют. Прошу Гальчаків, бо то їх швагер і зять. І інжиніря прошу — "Nie wiem jak to wyjdzie".

Він нібы хотіл зробити, але ся барз боял. Не знам кого.

"Поміры ся скінчат, — думам — не дадут свое просто забудуваня, але за водом... І пропало, мордуй ся ціле жытя!"

Котрысого дня возвал мене інжинір до бюро і повідат же Станьскі підписал резигнацію з мойого поля.

— Wy napiszcie wniosek o przydzielenie.

— To dobrze!

Я написал, а на другій ден набунтували Станьских і інжинір зас мя возвал до бюро і повідат:

— Stański wycofuje rezygnację i nie odstąpi. Ja nic na to nie poradzę.

— Co, to jednemu się wolno wycofywać, — гварю зо злістю — а ја не мам права в Polsce? А szlag by to trafił! Wysiedlili mnie, wszystko zostało. Wróciłem, to mi pola nie dadzą. To mnie wyślijcie do Ameryki, jak tu nie mam żadnego prawa!.. А pan co tu warta? Robią z panem, jak z pacholkiem, toż pan kierownikiem pomiaru!.. Chyba ja żyć nie będę, na niczym mi już nie zależy, do tego mnie doprowadzacie!

Він, як виділ што ест, позберал вшыткы папері до течкы, вылетіл як спарений. І до Ропы, на автобус до Горлиц, до Рольництва. Не знам як там было. Як зачали дзвонити з Рольництва до Гміны, то ся здавало, же ся Гміна в Снітницци завалит.

Помогло. На другій ден возвал Станьских і повідат:

— Już przypadło! Jak zrobiono, na tym zostaje! Możecie pisać odwołanie gdzie wam się podoba.

І по біді так вшыткы потуняли. Може голота хотіла "лагувку"? Я нікому не дал, бо бы не выдолял вшыткым давати. І так ем хоц кус, наразі, вывоювал.

(продолжыня наступит)

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ X-ЛІТЯ В ДАТАХ

(продолжыня)

1995

30.09 — III Лемківска Творча Осін, якої спілорганізатором было СЛ. В імпрезі організуваній в Рускій Бурсі в Горлицях участ брали писменники з Польщы (Олена Дуць-Файфер, Володислав Грабан, Ярослав Зволіньскій, Михал Сандович, Петро Мурынка), Словації (Юрій Харитун) і України (Василь Сочка-Боржавин, Михал Кемін). Доповід о стані лемківского писаного слова выголосил проф. Збігнев Сятковскі (ЯУ); прекрасні выступила „Лемковина”. ЛТО товаришыли выстава малярства - Василя Мадзеляна (Америка), Теодора Кузяка, Штефана Телера (Польща), Дмитрия Солинкы, Івана Багрія (Україна), Павла, выстава лемкіанів Петра Трохановского (бл.300 позицій) і етнографічна выстава Павла Стефановского.

11.11 — В Горлицкій Рускій Бурсі організувано стрічу діячі: Стіваришыня на Річ Розвитку Музею Лемківской Культуры в Зындрановій, Стіваришыня Ансамбль „Лемковина”, Русиньского Демократичного Кругу „Господар”, Стіваришыня „Руска Бурса” в Горлицях і Стіваришыня Лемків. Цілю стрічы было покликаня федерации лемківскы організаций. В пізнійшым часі одбыло ся ішы пару подібных стріч, еднак до покликаня федерации не дішло.

26.11 — III Строчи з лемківском Культуром в Гожові Влкл. Выступили „Лемковина”, „Ославяне”, „Хвиліна” і „Худоба”. Першыраз при нагоді імпрезы выдано „Syrupiec” — Lemkowskie Zapiski.

В 1995 році СЛ выдало:

— *Мамко куп ми книжку*, Антольоґія діточой поезиї, зобрал і упорядкувал П.Трохановскій.

— Мирослава Хомяк. *Вчыме ся і бавиме ч. III*, Ілюстрації: Йосанна Косовска, Пйотр Анджевскі

— *Жарты і оповіданя. Част друга*. Приготовил до друку Адам Барна. Збераче Адам Барна, Іван Дзядик, рысункы Йосанна Косовска

— Адам Барна. *Як я сой заслівам* — лемківскы народны співанкы

— XV - *ювілейна Лемківска Ватра на Чужыні*. Зобрал і приготовил Адам Барна.

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ X-ЛІТЯ В ДАТАХ

1996

27.01 — Заряд Стіваришыня „Руска Бурса“ в Горлицях організувал новорічну забаву для діти і молосежы основных шкіл, в яких ведена є наука лемківського языка. Очевидні при спілуділі діячи СЛ.

28.01 — Во Вроцлаві молодіж під патронатом місцевого Православно-го Стіваришыня організувала „Вечер поезиі“, на якій зложили ся „Вечырки“ авторства Анны Рыдзаніч і авторскій вечер П.Мурыянкы.

7.02 — В Музею Никыфора в Креници стрітили ся представителе лемківських організацій з працівниками Округного Музею в Н.Санчы. СЛ репрезентував 3-к Ведучого П. Трохановскій. Цілю стрічы было приверніня Никыфорови родового назвиска „Дровняк“ і поміщыня пропамятной таблиці на його музею.

24.04 — Побыт А.Копчы і П.Трохановского в Пряшові, з цілю омовліня спілпраці Стіваришыня Лемків з Русиньском Обродом.

1.06 — В будинку Руской Бурсы в Горлицях ученикы лемківського языка (і не лем) святкували Ден Дітины.

29-30.06 — В Зындрановій проходило V Свято „Од Русаль до Яна“. Выступила (м.ін.) „Лемковина“. СЛ офіційні репрезентували члены ГЗ, з А.Копчом.

8-9.07 — Од побыту в Креници і околици розпчала свою велику екскурсію по Русиніі 36-особова група Русинів з Америки. По західній Лемковині опроваджал іх П.Трохановскій. Пак поіхали через Зындранову, на Пряшівщыну і Підкарпатску Русь.

2-3.08 — Проходила XVI Лемківска Ватра на Чужыні. Проходила дакус з проблемами, бо не приіхали запрошены до Михалова ансамблі з України і Словаціі. Выступили: „Лемковина“ і „Кычера“, діточій ансамбль з Громадкы, польскій ансамбль „Ехо“ з Хоцянова. Першыраз на Ватрі вказала свій талант Агнешка Коробчак.

22-25.08 — В Пряшові, під покровительством Генерального Секретаря Рады Европы Данеля Таршіса і Міністра Культуры СР Івана Гудеца, нашы братя - Русины Словаціі організували II Конгрес Европейской Федерациі Народных Меншости Maisons de Pays. Учас в конгресі брал і Ведучий СЛ Андрий Копча.

ДЕВЯТНАДЦЕТА

(продолжыня)

Раніцько, так деси о девятій годині, коли ем стал, комарів уж не было, сонечко над михалівськыма соснами сьвітило чысто, ясно. „Буде гардий ден“ — подумал ем... А попри сцені кыпіла работа. Ваньо прикрашал квіточками цифру XIX. Хлопці розпинали над сценом плетену сітку, на випадок дощу, протігали дроты до завішыня мікрофонів. Андрий ходил, як шандар, розказувал. „Треба і мі кус походити — подумал ем — най люде видят, же не лем для парады ем ту приіхал.“ І ходил ем цілицькій ден, зьвідуючы ся, то жены - кілко уж пішло білетів, то Андрия - ци ма для мя дашто до работы. Єдным словом, старал ем ся як міг. Аж гу вечеру, коло осмой години, казано мі іти на сцену, вести зо Штефком тот перший ватрянний концерт.

Гей - концерт! Так го треба звати. Бо то красота была.

Та зачнійме, як суцо, од початку. Бо не сьпівом, музыком зачынат ся одраз Ватра. Має свій, выроблений уж роками, сценарий (правда, не все він тече так плавні, хоц ведут го тіж выроблены уж люде, но але тото - тым). За тым сценарийом, по загальным привитаню участників нашого свята, розпалено ватру Ватры. Перший полемінчых нашому Огню, при велелюдным сьпіві *Тяжко жыти на чужыні*, дал того рока, так як і остатніма роками, пан Ярослав Гербут - найстарший теперішній мешканец Михалова (штоправда, він лем біцарівян, але оженил ся з фльоринчанком, а то на тым терені тіж агут). Пак Ведучий Стіваришыня Лемків, Ан-

дрий Копча привитал Гости. І хоц тіж выпадало бы іх перечислити з гонорами, остану дем на слові Гости, з великой буквы. Бо не пописал ем си іх на папері, а памят - як памят, уж выроблена. Были і Спонсоры, котрых в днешніх часах перечислювати мус, але зроб што хцеш - тіж ем не пописал. Мусит ім старчыти велька буква.

...Зачал ся концерт. Як речено, был крас. Перша вывела го на сцену „Лемковина“, будуча заедно під пресийом доголітньої славы. Відомо, 30 років, яке (днес уж) ій минуло - то фалат часу. Часу значеного великема злетами і, не меньшыма, падіннями. Тераз вышла на сцену як естрадна, парунадцетособова група. Змінившы структуру, треба змінити і форму переказу, та легше — як повідают — будувати, нич перерабляти. Як ся тога перебудова повела „Лемковині“? Людям до ней привыкненым напевно чудном ся видит. „Така маленька?“ — гварит хтоси. „Бо то не ціла!“ — підслухал ем інчого. Оціліла - доповім, сам собі - та все несе зо собом тамтого духа зеленых Карпат і... безко-нечну ностальгію за роками, што хыблял на все одьщали...“

Першыраз на михалівскій сцені выступувал ансамбль з Підкарпатской Руси, котра - як знаме - находит ся днес в Україні. Нераз мали мы охоту, а і піднимали сме діяня, жебы спровадити на Ватру ансамбль одтамале, адрже там находит ся днес найбільший потенціал русиньства. Довько тото V Сьвітовий Конгрес Русинів, якій проходил в червци того рока в Ужгороді і в яком учас брала семи-особова делегация Стівари-

"Ужгород" на ватрянній сцені. Фото: А. Копча

шыня Лемків. Підкарпатські Русини вказали там величезну силу своєю музичною культурою (тота нас тепер інтересує), через 40 років ставленою на професійний рівень на рідному ґрунті, але при помочі совітської школи. А тота, попри цілий хибності системи, не мала сої рівної в світі. І тото ся придало, остало і, раз уж збудоване, хыбаль не пропаде.

Ансамбль "Ужгород" вродил ся перед парнадцятьма роками в просторах Закарпатського Краєзнавчого Музею, серед найліпших знавців народної культури, в тым і видатных музиків. Ідея створіння фольклорно-етнографічного ансамблю належала до Віктора Шостака, віртуоза гушеля. Зібрав він здібных музиків, які придуили ся г' душам старых інструментів – басоаї (нашы басцата), дрім-бы, сопілок, бубна. Тот остатній, нібы простий інструмент – через артызм Людвіга Філіпа, який грає в ансамблю од початку – творит особливий настрій, прошыбат орьєнтальными нотками, не обчыма зрештом в цілий музичній культурі Підкарпатської Руси. Цимбалы, введены до ансамблю дакус пізнійше, чудово

вміщають ся в тій прекрасній народній гармонії граючого "Ужгорода". Зазначам – граючого, бо "Ужгород" не лем грає. Красы для уха, а не меньше і для ока дополнює сьпів і хореографія, нібы невинна, обчыайна, але барз промаваюча. Здає ся ти, же шалены дівкы маюť такой охоту выкупати ся в Тисі, а пак шугнути з вітром верхами Попаді, Говерлы.

...Концерт – гей! Та не годен го ту описати шыроко, посвятити кождому ансамблюви більше місця... "Кычєра"! Видимє ю при ріжных нагодах, як в Горах, так і на чужыні, знамє ю добрі. Все оплескувана, люблена. Не інакше было і на тій Ватрі. "Серєнча" – молода іщє стажом, та прєці міцно уж вписана в наше народне жытя. А і записана на сторонах нашої газєты. Прото лишымє на днес і ю, хоц прєці так бы ся хтіло повісти найтеплійше слово о ній. Бо вартат того. Агнєшка Коробчак – зо сьпіваном під власну музыку нашом поезийом. Хоц тіж видимє ю од парох років, слухамє на кождій Ватрі – заєдно тримат нас при своїй богатій душы, змушат до рефлексий. "Водограй" – кілко то уж років як грає, сьпіват?! А все моло-

дий, полний жытя. На тій ватрі довьюл, же заєдно глядат сьвіжої, живої воды. З поводжыньом.

"Лемковина", "Ужгород", "Серєнча", Агнєшка Коробчак, "Водограй". Каждє прєкраснє і каждє інчє, орьєнтальнє. Хоц холад ночы, яка прєхылила ся уж гу суботі, хоц уж перша година (деякы ансамблі, што не могли выступити і в суботу, давали полны концерты; до того часами гасло сьвітло, "сїдал" прєтяжений електричний пруд), амфітеатр все жыє, слухат, оплескує. Ні – такой видовні не хоц-дє найтти. Припоминають ся давны Ватры в Горах. Там так было. Было... Што є потрібнє до споїна ся в єдно сцену з видовньом, артисты з видцьом? Думаєм же, окрем высокого рівня профєсионалізму, на котрий – зрозуміле – рідко нас стати, потрібна єднак взаїмна шчыріст, довірє. Котры родят пошану. А хыбаль і любов. І держат ю в спекоті дня і в холаді ночы...

Субота. Приготоваює ся до выступу ансамбль "Древутня". Приготоваює ся долго, строїт інструменты, мікрофоны. Дрібными, осторожными кроками находит сої місце на сцені. Выглядат то на передуману прєлюдию, не для вишиткых нас, під ясным сонцьом ходячых, зрозумілу. Але то не запланувана прєлюдиа. То конечніст. І видці, што сходят ся по непєрєспаній ночы до амфітеатру, зачынають ю розуміти. І коли падають першы акорды, акцєптують вполни "Древутню", хоц є она іщє ніяк незнана на ватрянній сцені. Хоц то (а може кус і зато) наступний... польскій ансамбль, який грає, сьпіват нашу музыку. В основі, в зачатках – лем польскій. Бо прилучыло ся до него двоє Лемків, Евєліна Грабан і Ми-

ДЕВЯТНАДЦЕТА

рослав Дутка, котры студіююць в Любліні, де ансамбль мае свое сідаско.

Выступае Анна Барнова, солистка "Пульсу". І не знам, ці бесідувати о ній в контексті того славетного ансамблю. Ніт, она сама за себе днес бесідуе... Но, може вшытко едно двоголосом. Адже акомпаніюе ій Йосиф Пірог, ци не найзнаменитший наш акордеоніста на Словеньску.

Сьпіват і танцуе шалений "Шарниш" - діточий ансамбль музичной школы в Пряшові. Становлят го молоды і молодіцькы Русначкове і Словачкове. Але на сцені не розріжніш котре є котре, взаїмні добрі чуют ся в обох музичных культурах. Подібні як і гудакы, іх учытеле. Ой, як они грают, жебы сте чули! Та чули сте, бо сте были на Ватрі. А хто не был, тому, хоц бым ся вспял на вершок красомовства, і так не передам цілой той красоты.

То было добрі передума-не. Значыт ся програм. Діти з дітми. Бо адде мае ся зачати діточий конкурс сьпіву, рецитації і малюнку. Тоты, што ся ся до конкурсу записали, нетерпеливі ждали при сцені і неедно сой хыбаль подумало: "Коли мі быти таким артистом?" Повісте може - тота конфронтація могла діточкы здепримувати. Думам же ніт. Діти маюць свій сьвіт, ліпший сьвіт, свобідний, вільний, безпосередній в быттю. І видно тото было на сцені. До конкурсу зголосило ся... понад чотырдесятеро діти. Організatory, коли уж в списку участників появило ся число 30, застанавляли ся ци на ним не закінчыти записувати охочых. Ніт! Треба дати можливіст выповісти ся молодым душам.

Адже то они будут даколи ядром той Ватры. Не буду выріжнял никого, хоц в члове-чий слабости так хтіло бы ся повісти поіменні бодай о своїх учениках з Крениці, котры не забыли скорыстати з навченого, хоц ся мі передтым ани словом не зрадили зо своїх замірів. Не буду выріжнял, бо до тогорічного конкурсу зголосило ся дуже наймолодших діти, котрым дост іщы тяжко передвидіти карієру, бодай в нашым середовіску (што не раз ся мі уж повело). Правда, деяких мам на кінци языка, але здержу ся до наступного рока. Не буду лем з тым ждал в однесію до жірі, бо жірі в таким інтересуючым складі не все ся в нас видит. Передводил му Лука Возняк - знаний і знаменитый наш педагог, а спідіяли з ним Василь Турок - драматург Театру Александра Духновича в Пряшові (Ведучий Сьвітової Рады Русинів) і Пйотр Хыла-Гоневіч - музык, член ансамблю "Древетня".

Жірі діточого конкурсу. Сідят од лівой: Пйотр Хыла-Гоневіч, Лука Возняк і Василь Турок-Гегеш.

Фото: А.Колча.

І зас музыка, сьпів на сцені. Выступують місцевы, значыт ся - з недалеких околлиц - польскы ансамблі. Гардий выступ дае, вписаний уж на добре в ватряну сцену ансамбль "Смерек" з Клішова.

Суботній програм продолжат ся без перервы уж такой сім годин. Організatory не передвиджують "вікенця" ани на полуденок. А то зато, же годинна перерва, уж традиційні, передвиджена єст на годину 17. Перерва подиктована обставинами. В місцевій церкви, котра - хоц з боку, при лісі - домінує як стражниця благодати над ватряным польом, служыт ся Вечырня. Ту для чловека такой вшыткы сут знаємыма. Там, посеред велелюдной Ватры, стратят ся, не дізриш іх (інча справа - же там і доправды страчених, таких што приходят лем на веселе пиво, уж барз дуже) - ту витаеш ся заедно, бодай очами, з тима, котры незмінні носят в собі велику тугу. Проявлят ся она в догматычній лемківській іпостаси, видно ю і прозі жытя. Адде сьпіваюць фльоринчанкы, ведут голосы гарді, рівніцько, глубоко - вікы в тым чути. Але під сивы волосы втискат ся рефлексія - хто ім іде на зміну? Чом так мало приплекали сой молодых? Чом жак, хоц красні сьпіват - сьпіват сам, чом при ним не стоїт молодий жачок? Ци чловека, враз з душою, цілий безсмертний? Ци годен сьпівати вічні? То правда - же векшіст молодых розышла ся за лекшым хлібом по околничних містах. Але преці міста тоты не за горами. Позатым векшіст - то не вшыткы. Остали ся іщы покусы молоды, бырміючы душы, та чомси не можут одважыти ся звойти під герметычний німб. А час іде, втіче. Колиси вьзал він минуле з теперішнім чутым

мотузом, днес лем ниточком. Не урвнй ся ниточко...

Та вернийме гу ватрянй сцені. В тото суботне пополудне і вечер рядити будут на ній тоты, што в більшости уж выступували вчера, ци днес дополудня. Не о вшыткых ем спомнул перше. Так мі вышло, ци так ем задумал? І едно, і друге. Адде "Вагонар", словацкій ансамбль. Нашол ся в Михалові дост припадково, та преці - щесливі. Припадково, бо стрітил ся з ним в Німеччыні Юрко Стариньскій і навернул в тоту страну. То такой по дорозі, бо домів му было тадываль не дуже дальше, як през ческу страну. Щесливі зас - двояко, бо захопил нас своіом внутрішньом і зовнішньом красотом і не коштувал вельо організаторів. А то ся числит. Може не гарді в такой момент бесідувати о піняздох, але там, де їх мало, або приходят заміст в липци-серпни - в листопаді, їх щесливе скребтаня то вдячна тема. Та доправды, лишме оне.

Вечырній програм збогатила Владимир Тудуй. То было тіж надпрограмове, але цілком інчого сорту. Владимірьови Тудуйови посвячае осібний допис в тій "Бесіді", зато ту повіме лем тілко - то было добре, нештоденне, а передовшыткым усвідомлююче, же Лемко функціонує в найріжнійших сферах артызму, і в так екзотычных як факірство.

"Родину Ревіляків" з Бардийова лишыа ем сой гу кінцови замірено. Не вінчали своім выступом XIX Ватры, але так, як бы вінчали. Дополудня выступили з програмом модерным і кантрі. Няньо, мама, Міланко, особливі же сестры, дородны дівкы, в ковбойских капелюхах захопили ватряну публику. Вечер же, народныма сьпіванками,

настроїли так чудово, што переполнений, тріскаючий амфітеатр не хотіл їх пусти-ти зо сцены. На коліна же публику положили духовном пісьном, чудовыма русиньскыма текстами, теплотом лиц, што прикликували гу людьом добро. Недаром "Родину Ревіляків" зовут в Словації шырителиами любви. Жебы быти коректным, чул ем голос (скептычний?) - о "позува-ню", але думам, же начальний і подавляючий голос мае ту публіка.

...Я тыж, хоц выступували ішчы інчы ансамблі, выступували чудово, чул ем заедно голос Ревілякового дівчате, котре серед того, здичавлого уж наполовину, сьвіта - прикликує голосом предтечы добро і любов. В вымірі народным і в універсальным.

...Чул ем тот голос і товды, коли зачала ся мі двоїти Ваньова церков на сцені, коли сідил ем з Павлом, Михалом, Ромком, Теофільом, з братом Ваньом при короткым на одну ногу столику, працаючы як належит михалівску Ватру '99. Была крас. До стрічы... Ні, ішчы - ні.

Жаль мі кус, же кед при штораз більший Ватрі штораз більше работы, за мало видно молодой, сьвіжой кырви, котра - знам - все ся ішчы в лемківских генах шеніче і могла бы внести новы імпульсы, помогла зсинхронізувати днешніст з джерелом. Зачынают ся кыршыти і нашы хлопці соколы. *Gdzie są chłopczy z tamtych lat* - хтіло бы ся засьпівати при столику з одним коротшом ногом. Ци позберат нас згідні, не лем при столику, двотисячний рік? Вірити треба.

Отже - до стрічы, на XX Лемківскій Ватрі на Чужыні! До стрічы... В році зо знаменным числом - 2000!

Петро Муриянка

**Дорогы - Сестры, Братя
Лемкы выгнанці
з рідной Лемковины,
Організаторы, Діяче
Стоваришыня Лемкы
і Учасники 19-ой
Лемківской Ватры
на Чужыні в Михалові
1999 року.**

Красно і щыро дякуеме за запрошыня на Ватряне Свято в днях 6 і 7 серпня того року Божого, 1999-го.

Братерско, святочно Вас поздоровляеме і посьлаеме найліпшы жычыня з Рідного Гнізда Лемкы, жычыме вам доброй, теплої, сонячної погоды.

Най будут з Вами вшыткы щасливы, най радісно концертуют запрошены ансамблі і колективы з Польщы і заграничны. І най приде на свято якнайвече учасників.

Та при Святі не забывайте рідны горы. О Лемковині все думайте, а коли доля Вам позволит то до нас, в рідны Карпаты, вертайте. Лем покля там жыете, то най ся Вам веде в ласках Господа.

Краяне, землякы, не дільте ся ня вірах, ани на назвах народности, бо една Лемківска Мама нас родила і од Киевской Руси крестила (і "кус" од Великоморавіі - Ред.).

Най нас не ділят ворожы силы і діяня. Думайме все мудро і просме Бога о єдніст.

Як в тім році мы не з Вами на Святі, то може ся зйдеме на ювілейнім - 20-тім Ватряным Святі в 2000 році.

За Раду Музейного Товариства
в Зиндранові -
Голова Рады **Фецьо Гоч**
Заступник Головы Рады
Євген Дзядош

Лемковина,
Музей-Скансен в Зиндранові
дня 1 серпня 1999 р.

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ X-ЛІТЯ В ДАТАХ

1996

28.08 — Виступом в Горлицях ансамбль "Лемковина" розпочал продовжуючий ся через місяць цикл імпрез п.н. "Лемківске Літо". В імпрезах брали очевидні участ і представники СЛ.

29.08 — Розпочал ся в Лігници і Медженародний Фестиваль Народних і Етнічних Меншости "Европа без границ". Перший фестивальовий ден был посвячений Серболужчанам і Лемкам. З доповідями од лемківской страны выступили: Ярослав Горошак (історія) і П.Мурянка-Трохановскій (література). Пак была презентація фільмів о Лемках і Серболужчанах. Вечером были выступления обох ансамблей обох народів. Лемківску страну репрезентувала "Кычера" (спілорганізатор фестивалю). На закінчяня богатого дня Стоваришыня Лемків выдало в реставрації "Тиволи" вечерю, принимаючи передовых діячи Серболужчан а тіж представників Русинів Войводины.

27-28.09 — В Вільхівці і Горлицях проходила, при спілорганізації СЛ ІV Лемківска Поетична Осін. Окрем наших творців, участ взяв і поета Юрий Харитун зо Словації. На закінчяня стрічы молоды акторы з Крениці і Горлиць представили сценічну штуку *Сон Білого Хорвата*, авторства і режисерії П.Мурянки.

16-18.10 — Перебывала на Лемковині Сеймова Комісія Народных Меншости під проводом Яцка Куроня. Комісія была на лекції лемківського языка в Основній Школі Нр 1 в Крениці (учитель Петро Трохановскій), выступили пред ньом і ученики п. Мирославы Хомяк з Основной Школы в Устю Рускым (Горлицкым). На сесиях Комісії выступували зо сторони СЛ Андрий Копча, Петро Трохановскій, а і товдышний прихильник, днес же Заступник Ведучого СЛ - Др Михал Сандович.

11.11 — Засідал в Лігници Головний Заряд СЛ. Підняв постанову звернути ся до ашыткых Лемків, жыючых на Лемковині і на чужынї в справі упам'ятніня в 1997 році 50-той річницї Акції "Вісла". Выдано спеціальну "Одозву".

24.11 — В Гожовї Влкл. місцевий кружок СЛ організувал ІV Стрічы з Лемківском Культуром. Выступила "Кычера", хор "Схолья" зо Стшелєц Краєньскых (по части з лемківскым репертуаром) а тіж менчы группы і індывідуальны выконавці.

1.12 — В Варшаві "Лемковина" започатувала, циклічну в задумі (п. Михала Сандовича) імпрезу "Познаєме Культуру Славян". Імпрезу защитил своим приявністю Віцеміністер Культуры і Штуки Михал Ягелло. Не бракло і представители СЛ.

20.12 — В Міністерстві Культуры і Штуки в Варшаві, на стрічы начальных редакторів часописів народных меншости "Бесіду" репрезентувал П. Трохановскій.

26.12 — В Лігници проведено зобраня Головного Заряду СЛ, сумуюче річну працю нашой організації. Охріслено тіж головны заданя предвиджены до реалізації в 1997 році - 50-тым році нашого вигнання.

В 1996 році СЛ выдало:

- Адам Барна, *Кавальчык тернистой дороги села Чорне на Лемковині*;
- Юлія Прокопчак, *Буквы-малюванкы*;
- *Лемківскій Календар 1996*, ред. П.Трохановскій;

1997

1.02 — В Лігници зобрал ся Головний Заряд СЛ. Рішено основны справы звязаны з організаціїом XVII Лемківской Ватры на Чужынї як тіж одзначаньом 50-той річницї Акції "Вісла".

14.02 — Розпочато науку лемківского языка в Основній Школі в Пшемкові, а вести занятя повірено п. Наталї Кунцік.

17.04 — В Будапешті, на засіданю пригатовлюючым до ІV Сьв. Конгресу Русинів зобрали ся члены Сьв. Рады Русинів. СЛ репрезентувал З-к Ведучого П. Трохановскій.

18-21.05 — Фундація "Pogranicze" організувала в Вігерскым Кляшторі і Сейнах "Spotkanie na pograniczu". В стрічы брал участ і мал авторске выступліня редактор "Бесіды" П.Мурянка-Трохановскій.

29.05-1.06 — ІV Сьвїтовий Конгрес Русинів в Будапешті. Лемківску делегацию становили: Олена Дуць-Файфер, Мирослава Хомяк, Ярослав Барна, Ярослав Воргач, Любомир Горошак, Ваньо Дзядик, Андрий Копча (ведучий делегации) і Славомир Молодчак.

ВЫЯСНІНА

Лігница, 1999.09.05

Пан Ведучий ГЗСЛ
Андрий Копча

На III Конгресі Стоваришыня Лемків в Лігници дня 3.04.99 в справозданю з діяльности ГЗСЛ за час од 10.12.1994 р. до 3.04.1999 р. ("Бесіда" нр 3/99 - стор.11) нашли ся слова: "спілфінансувано книжкы Адама Барны *Кавальчык тернистой дороги села Чорне на Лемковині 1870-1970* і спомини Кирила Бреяна *Моя долгя II-га війна сьвїтова 1939-1948 р.*". Уважам, же не ест то правда, лем што до слова "спілфінансувано", бо так направило, то Стоваришыня Лемків на тых видавництвах нич не стратило фінансово, але шчы кус заробило.

Правдом ест, же СЛ помагало фінансово в выданю обох книжок, в першій пожычком, в другій купном тонера і паперя для автора книжок, з тым, же з обох выдань для СЛ переказано кількадесят книжок, котры роздано для членів ГЗСЛ і на нагороды, а шчы дуже продано з чого грошы пішли на конто СЛ "впливы з продажы видавництва" не розлічаючи побраной пожычки.

Блуд ест в тым, же книжкы переказаны для СЛ - розданы і проданы не были осібно выцінены і впроваджены в записях книговода п.Павла Стафіняка на конті особистім автора, бо і пошто. Найліпше о тым знають панове Д.Русинко і Ш.Косовскій, котры розсылали книжкы по краю і сьвїті під адресом і на конто СЛ.

Нич ся не стало, лем написане слово, же СЛ "спілфінансувало" видавництво книжок Адама Барны ест неправдиве. Я написал тоты книжкы і не лем тоты під патронатом ГЗСЛ для піднесія ролі діяльности статutowой СЛ, а не для піднесія його коштів. (...)

З пошаном - Адам Барна

Од Ведучого СЛ:

Блуд был незамирений! Не мал ем докладной информации. Перепрашам.

- А.Копча

Од Скарбника СЛ:

Залічка на друкуваня зостала зареєструвана на особистым конті п.Русинке і в цілости сплачена переказом банковым од особы о назві: Rusynko-Barna Legnica Roosevelta 1. Вплата тотя розчислила "особисте" конто Пана Русенка. Скарбник мтр Павел Стафіняк. 5.09.1999 р.

МАКСИМ

ВЕСНА

То я
Ставляю першы крокы
праваджаю мя за руку
Іди там
ход гев
так гварят
Вказують рiжны знакы
кажуч бесiдувати —
мама, няньо, стрына, уйко
Там ти вiльно пiти
ту нi
тото робиш добрi
тото жлi
Люде
што я компютер?
Коли дочекам лiта?!

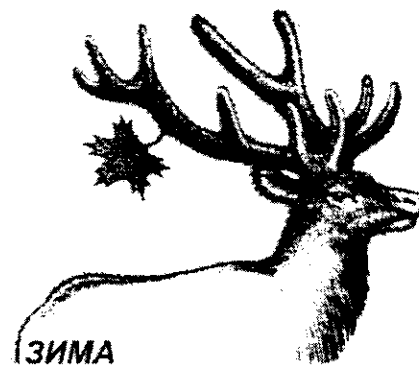
ЛІТО

Надышло скоро
несподiвано
i незнатя было цi йому
уж прiшо л час
Такс невiнне зза хмары
Маленьке промiня
кус грiпо
давало надiю
на дальше
Розвинуло ся на добре
дозрiле, дорodne — крас

Мило i оком лiзрити
i не лем
Шумне, веселе
шалене i дурне
шлiпе
Як теля розумне летiло вперед
брало што попало
добре i зле
просте i криве
сьеже, пахняче, штододенне
а i передечерашне
ся трафiло
Было — минуло
Што ся прiдбало буде на осiн

ОСІН

Што
пiятдесiят i штырi уж минят?
Час застановити ся над тым
што минуло
Покласти вшытко до шуфлядок
зложыти на полицю
най лежыт
Знам добрi
барз добрi знам
кому подати руку
кому нi
З кым i о кым бесiдувати
якы ужыти слова
Минят жытя чловека
а може i нi
Дочекам iщы лiта
Што то буде робити в зимi

ЗИМА

Йой, студiн всяди
як фрас
В кiстях ломит, серце болит
Йой, был такiй час
же нич чловеку не было
Люде барз добры втовды были
богобiйны, працовиты,
справедливы
А i природа
котра на весну
будила ся до жытя
пхала ся в гору
штобы розвинути крыла
i полетити аж пiд хмары
Дорodne то втовды
вшытко было
як фрас
лем iматлi в прiгорщы
i тулитлi до серця
Йой, тепер лем гамба
ходит чловеку
Як то буде в...?

Прочытали сте тото жытя? Такс, нiбы легке, нiбы невiнне. Нiбы. Оле, прочытайте iщы раз, звернiйте бачнi увагу на Автора, з яким ачiй стрiтiме ся в будучности на сторiнках "Бесiды". Адже перде лем свои мыслi сьвiдомо акуратнi для любителiв нашой газеты (хоц то уж не дебют авторскiй), адже жыс лем в половинi лiта i веце iщы перед ним як за ним (бiльше бiографii не годни мы збратити). А окрем того, або понад тым — з полным пересьвiдчыньом комуникуеме: на фiрмаментi сучасной лемкiеской поезиi появила ся нова зiрничка. Щыра, оргiнальна, не облiплена штучным златком. I барз мы iй ради. АДЖЕ - так дуже доброй яснiни нам iщы треба!

Редакция

Марія Мальцовська

Материна свічка

(продолжыня 1)

Были то найкращшы днини мого жывота. Повны романтикы, фантазіі, як змінити світ, як ся стати добров, краснов, а, може, і славнов... Так то было аж до моіх 33 років, покы ем ся не выдала, не привела на світ власны діти... Дотогды ем была звязана із своїм селом, же ем сі думала, же ня з ним ніхто не роздвоить. Ту належали мої родичі, котры з часом похлягли, цалком посивіли і помалы ся зачали гнути ку землі. Нутно потребовали поміч молодой руки. Робила ем, што ем могла, навштляля ем їх часто, обперала, варила їм їсти, кликала дохторів. Думала ем сі, же їх захраню, же їх одментую од смерти.

Суть то вшытко слова, але правда така, же ем досправды робила вшытко про то, або мої родичі чім довше жыли. Найвеце ня трапив нянько із своїов ісхемичнов хворотов, котра го тлоїла уж не еден і не два рокы. Боже, кільки раз ем го захранила в послідню минуту, кедь ем приходжала з Пряшова, уж тогды із парумісячным моім сыночком Володьком, а нянькові ем подала в нічных годинах нітрігліцерині! Кедь не было помочі, кликала ем санітку і до шпыталю ем го шыковала. Лем у Пряшівськым шпыталю бив нянько сім раз. Його жылот висів на волоску, а фурт ся подарило го захранити.

Раз, памятам, дохторка на інтернім в Пряшові гварить:

— На волоску є його серце. Уж не сміє ти до берега.

А нянько ші пожыв пять років. Пожыв бы ші може веце, кебы не материна хворота, кебы не його завзяты до роботы. Умер в Пряшові. Ніч перед смертьов ші терла ем його холодны, уж задубілы ногы. Не знала ем, же нянько уж конать од ніг. Тайно ем з ним перебыла на його цімрі аж до

рана, але помочі не было. Восьмый раз ся го уж не подарило захранити...

Як матір привезли до Пряшова, стала ся про мене ей захрана вшыткым на світі. Але як захранити чоловіка, котрый не говорить, не ходить, а заживя гниє?... Може, якесь Боже прозріня до ня дыхло, Божа сила освітила, кедь ем ся прислуховала ку радам, якы походили од простых людей, котры мали когось в шпыталю.

Матір привезли, а на мене страшным смертельным оком позерали отворены раны на хрыбті, на ногах, на пятах. Были то перележанины. В першім ряді ем принесла засып або попросила-м од сестрічкы, засыпала ем раны і охабила одкрыте тіло, жебы высыхало. Поступно, як ся раны гоїли, ем матір перевертала з бока на бік. Лемже ноги были скріппы, стяговали ся до клубяты. Ту ем сі на знала з нима дати рады.

Єдна пані, котрой мама тьж лежала на постели і терпіла тов самов хворотов, гварить:

— Купте олівового олію і натерайте ей тіло. Так ем і зробила. Ногы і руки зачали повольовати. Матери то робило добрі, кедь ей натерам. А ші ня напало, же даколи люде на валалі потерали хворых людей оцтом. Подумала ем сі, же, може, даяку ліпшу водичку на то мають в апатыці. Мали. Бензіналкогол. І так я зачала матір наперед натерати бензіналкоголом, а потім олівовым олійом, што ем го куповала в пряшовськым Тузексі. Як ем виділа, же ся то то дакус зліпшує, же раны ся погоїли, нич на уж не могло заставити.

Мій час коло матери бив такой:

Рано, од 6-ой до 7-ой — уж ем была коло матери. Підставила ем під маму мису, жебы ся вымочіла. Потім ем зачала з процедурами на властну пясть (дашто самособов ем поімала од регабілітаннх сестрінок, котры тых пару минут на день матери присвячовали). Натерла-м ей ціле тіло бензіналкоголом, потім олійом, забалила-м ей до плахты і охабила десь 10-12 минут. Помалы ем зачала з ньов цвічтіти. По кус, по кус. Двигала-м

ей руки, поступно ноги, згынала пальці. Приношали фрыштик, кормила-м ей помалы з ложечков. Час втікав, а я мусила йти до роботы. На обід ем зась прибїгла, повторила процедуру, накормила. Кедь ся мі скончів робочій час - десь коло 4-ой години пообїді, сідала ем на дванадцятку і тотя ня зась везла ку матери. О пів пятой ем зась было коло ньой. Час ем продовжыла аж до девятой години, покы не одходив послідній автобус з чїслом пятнадцять. А так то ішло каждый день доокола...

Боже, кільки было таких днів?... Місяців?... Не знала ем дня, ночі, не чула ем, як час уткать. Мої вшыткы мысли были коло матери, вшытка моя молода фізична сила переходила до ей хворого тіла, бо з ня капало. Лемже ем ся не здавала. Мати терпіла, бо цвічнія было дуже тяжке, тіло скріпнуте, не піддавало ся, але не плякала, бо я їй заказала. Была послушнов і робила вшытко, што ем од ньой жадала.

Окрем того ем ей учіла говорити. Наперед слово "миса", "хочу на потребу", "пити". Зозачатку то было лем звуку, але поступно ся матери выдарло з уст і речіня. Боже, яка то была радість!..

Свою псіхотерапію ем робила так, же ем ся фурт матери просила, як ся пише, кільки мать дїтей, ці памятат ші на Отче наш, ці не забыла на свої сусідкы у Руськым Поточі.

Днеська ся о тім легко говорит і пише, як уж по вшыткім, кедь уж неврологія в Пряшові оставать як скоро выбліднутый спомин, як штось, на што ся знахыме з матірвов чім-скорше забыти, як на найстарашнійшій сон. Лемже тот сонреальность нам дав обидвом порядно забрати. В тых днях, в тых тяжких неконечных місяцях, ся одділіня неврологіі стало неоддільнов частьов мого жывота. Бив то, своїм способом, і экзамен мойой молодости, ці штось досягну, як превкажу свою почливість ку матери, ку тій, котра ня у великих болях привела на світ. Другы дівчата в моім віці ся забавляли, закладали сі родины, тішыли ся

з každоденного жывота, а я бiвшость свого часу проводила у шпiтгалю. Нi, не жаловала ем ся никому, але ани ем ся не сановала. Была ем тверда ку собi, як нигда в жывотi. Не знати, ци днеська бы ем была того вшыткого схопна. Не знати... Тогда ем о тiм не думала, ци тото мале геройство ся позначiт на моiм жывотi, ци можу даяку нагороду од нього чекати. Ани ня не напало, жебы ми мав быти за то хтось вдячний, а, нетонь, моя люба мати, я ся повиновала їй. Она была мойов совiстьов, молодостьов i жывотом...

Прiмiр Фарбаки лем ся тихо призерав, што я роблю i снажыв ся ня не видiти, кедь ем была в шпiтгалю мимо доволеного часу. Не знати, ци ми вiрив, же дашто з того буде, же мати колись-ка шi буде ходити i говорити. Я ся го на то ани не просила, сполiгала ем ся лем на себе. А од нього ем хотiла, жебы ня на оддiлiнку не видiв. Вин так i робив. Быв меджи нами такий тихый неписаний договiр. Не руш мене i я тебе не буду рушати. Тады вин добри знав, же не мам де взяти маму на слободарку. Честь i слава такому чоловікови, котрый в менi чоловіка перекорочавав встановлены законы! Робив то зась в менi чоловіка як дохтор, як гуманый чоловік, котрый мав добре одношiня не лем ку дохторинi, але i ку умiню (нигда не забуду, як уж было по вшыткiм, сьме ся стрiпили в мiстi, а я з вдячности му подаровала свою першу книжку Юльчина тайна, написану по украинськы, а вин ня завiв до книжного склепу i купив ми iлюстрацiї Ернеста Зметака. Доднесь тоту книжку тримам, як найвекшу релiквiю). Не миг же тот, доброго серця чоловік, не видiти, як ся трясу над матерьов, як їй хочу помочи. Зато то вхабив на мене, бо ми вiрив. А я повныма пригорщами рещпектовала його довиру. Были сьме в шпiтгалю як два тайны агенти, котры о собi вшытко знають, але ся роблять, же ся нигда не видiли. А вшытко ся робило в менi мойой матери, в менi ей крегонького жывота...

Тямлю, же раз пiдвечур був запертый шпiтгаль на вшыткы ключi. А никто ми не хотiв отворити, кедь ем

дзвонила, бо то уж было по предлисаных годинах. Што мам робити? Як ся дiстати ку матери? А дiстати ем ся мусила, бо ани еден день ем не могла матерь лем так охабити. Знала ем, же ня чекать, же чекать, кедь зачнуть тоты муки iз цвiчiньом. Без них ci ани днину не знала представити. А я безмощно стояла перед будинком неврологiї i переступовала з мiсця на мiсце. Жебы з того вшыткого не був даякий выхад? Жебы я, досправды, днеська не была коло матери? То не може быти! Я ся ку нiй мушу дiстати! Ту мий погляд упав на дакус одхылене окно. Стала ем на пальцi, одхылила ем шi веце. Так ся видить, же упрятованка го зыбыла заперти, дав бы їй Бог здоровя! Довго ем не роздумовала - i давай ся шкрябати на тото окно i перелiзати через нього. Подарило ся! Была ем спокiна, кедь ем чула пiд ногами шпiтгальску ходьбу.

Ишла ем тихо, як мачка, ставала на пальцi, скоро ем ани не дыхала. Што, кедь ня дахто увидить? На цастя ем не видiла никого, лем кедь ем хотiла йти на оддiлiня, мигла ся предомнов тiнь дохтора Фарбакиго. Лемже вин ня не видiв, або не хотiв? Сестричкы тьж ту ани одной не было. Може, по трудний шьхтi, конечно зашли до своей цiмры, жебы выпити кавы. Тады уж было по вечери. Мене в тiм моментi нич инше не интересовало, лем як ся достати ку матери.

I так ем ся тихонько, як слик, зявила в цiмрi, де лежала мати. Там было тихо, лем една жена - Мадярка, креинала на мисцi i нияк ся їй не дарило досягнути то, што хотiла. Бодай бы ай! Полежачкы... Кедь ня збачила, выкрикла:

— Сестричко, не годна ем... ся...

Тото "сестричко" належало менi. Пришла ем ку женi, дакус ем надвигла ей тьякже, змертвиле тiло, посадила-м ей лiпше на мису - i онедого было вшытко впорядку. Стара бабка з фiг-лями выповiла:

— Была бурка...

— Добри, же так, бабко, — повiла-м ей i погладила по сивим волосю, почистила, што было треба i однесла мису.

За тот час ся пробудила i моя мати. Кедь ня збачила, очi їй засвiтили радостью.

— Мамко, мамочко, што бы сьте хотiли? — позвiдовала ем ся голосно, бо ем видiла, же ми хоче штоська повiсти.

— М...ми-су, — конечно выповiла слово, котре-м ей так довго учила.

— Хотите сикати? — скрикла ем радостно. — То найменше... Такой то буде... Але, знаєте, што, мамко? — позвiдала-м ся по павзi. — Я вас поведу сама на бударь. Не буде така слушна женська вшткой робити на мису. Вже час вставати. Попробуемер?

Мати сугласно кывла, а по ей очах ем видiла, же нiт векшой радости, як пережывать сию минуто.

Зложыла-м матери ноги на землю i взала-м ей попiд пазухы зозаду i ноги ем посувала свiма ногами - раз едну, раз другу - аж ся нам конечно подарило перейти через ходбу, до заходу. Посадила-м матерь на мису i заперла двери.

— Ма-ма-Марь-! — чую, як ня мати кричть.

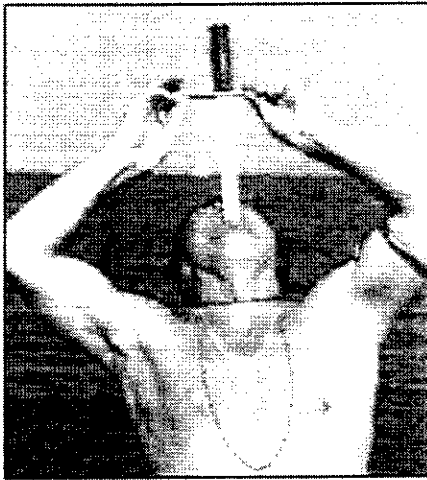
Шо там такой? — прошу ся, бо ем ci думала, же матери пришло, недайбоже, плано.

Отворила-м двери, а мати ми вказуе, же, реку, бы ем ся попозерала до заходовой мискы. Помаль-м ей двигла i попозерала ся днука. Чудо! Збачила ем копку Пiску... Што то таке? В першiм моментi ем ся зострашылa, аж потiм ня напало, же мати вымочила пiсок (як ся i пiдтвердило в материнiй картi, мала жовчы камiня), а я ci усвидомила, же непрямо ем вылiчила i мамину дагшу хвороту, кедь ем їй давала пити кажде рано малу ложечку сливового, ци посуничкового олию, бо, як ем знала, од олию ся розшырьовали мозковы жылкы, а теперь, выхадить, же ся од нього розпустило i камiня... Стало ся чудо - без операцiї. Операцiя i так бы не была можна, бо ей здоровельный став бы то не довольовав.

— Мамко, высикала сьте пiсок, — кричу матери до уха.

Не знати, ци мати тому дашто розумiла або нi, але я знала, же моя намага не є марна, же холем штось ся рушьло допереду. **(дапi буде)**

МЕДЖЕ БОГУШОМ А ФЛЬОРИДОМ, БОСО, ПО ШКЛІ

Першыраз взірлі ем го того рока на ватрыні сцені в Ждыні - як гытал, пхал до ся пілметровы ножи, як розтолк молотком фляшку, вызул ся і босыма ногами ступал по шклянчынах, аж тріск кыршеного на дріботу шкла колал уха і серце, мурянкамі ходил по плечах. Та вшытко едно, його штука (не штучкы!) не зафасцинувала бы мя аж так, ксбым не почул з його уст коментарія до выступу... по лемківскы. "Кій фрас! — подумал ем — Лемко-факірі? Овшым, Лемкы маюць в собі духа артызму, до сьпіву, музыкы, до малюнку, до рїзбы, але все в традиції нашого культурового кругу. А ту?"

"Рад бым з ним побесідувал — думал ем дале, — але ці даст ся ткнуті, вступит до бесіды?"

Дал ся ткнуті. Лем зышол зо сцены, розбесідували мы ся барже по свойсму нич пишу в "Бесіді". Бо выявило ся, же од вышнього кінця Болцарьовы (там, де мя почали) до долины його дітінства лем каменём шпурнути.

Вродил ся Владимір Тудуй — бо так ся зове - в Богушы, 8

мая 1938 р. Уж там, як гварит, плянталі ся му чуда по голові. Але час, як знаме, тяжкій был. А потім пришол іщы тяжший. В 1947-ым нашол ся в Длуголенці коло Вроцлава. Ішли роки. Сьвіт ту нібы шырший, та час все не тот. Але кед чуда толчут ся по голові?.. Деси в 55-ым, коли был учеником середньої школы в Олесьніці, трафіл на выступ гылтача огня, желізных ножи... То было ТОТО! Згварил ся з артыстом-факіром і тот дораз в ним вычул здібного ученика. Уж по парох місяцях блаженной трапезы зачали выступувати враз. Мали і гарду асистентку зо собом. Пращай школо! Сьвіт є великій, а люди з зачудуваныма очами на ним купа... Та войскова служба пред ним. Ні! Він по мотузку годен ходити, але на мотузку - ні! Втюк пред войском до гірничтва, до Валбжыха, сподіючы ся, же гірничка естрада буде го потребувала. Не завьюл ся. Обыхал з ньом цілий край... Та рефлексія над лем зачынаючымы ся дорослым жытьом еднак надышли. Може треба скінчыти бодай середню осьвіту? Гей. І допял того! Вечеровым трибом, працуючы за дня в любінській копальні міді. Пак сам вчыл. Пятнадцет років. Аж... Штоси загыдзьгало, затужыло за сьвітламі ночы. І пішол! В танец жытя. До вроцлавской естрады, выступувати по нічных льокалях, во троє, зо сьпівачком і стріптізерком. Може дакус зато, же в родинным жытью ся не вело, а мо-же?.. Штоси го кликало. Пішол!..

В 1979-ым гульгнул "турыстычні" до Америкы, але по році вернул. Пак отримал, як член Звязку Ілюзіоністів Польскых, запрошыня на Сьвітовий Зьїзд Ілюзіоністів в Відні. Одтале, хоць не зараз, зачала ся його да-лека вандрівка. На волівій скорі не списати тых доріг. Та цілком оминуті не годен.

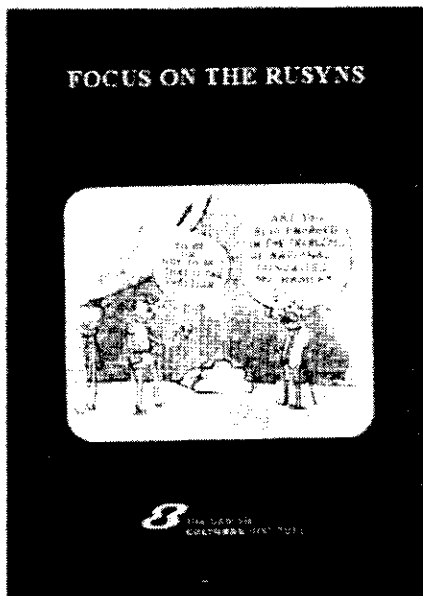
Тудуйова Америка, де осіл, означыла ся головні великым

трикутником, спертым на Чікаго, Фльориді і... Гаваях. На тым першым місци, осередку паруміліонной польской еміграції в Америкі, будувал основы быту. Дослівні - будувал, ремонтувал взяты на кредит будинкы, жебы іх вынаймувати льокаторам і мати піняз. Там тіж выступувал враз зо знаныма артыстами, які прижджали з Польщы, м.ін. з В. Вільяяс, Є.Поломскым, К.Кравчыком, з ріжныма ансамблями, котры акомпаньували му при програмі. В екзотычным америкко-азійскым Гонолюлю выступувал при концертах знаного шоумена Дан Гоу (Don Ho). На Фльориді мешкат од 1990 рока.

Барз собі цїнит Фльориду, де мож - як гварит - выгравати ріжны долегливости, назбераны од любінських копальнь почавшы, де мал тяжкій випадок, по нелегкы першы роки емігранта. Цїнит сонце Маямі, але не забыват - же сьвітит оно і над Лемковином, пораненом, лишеном насильні лемківскых сердец. Того літа ходил стежкамі рідной Богушы, задумувал ся над гробами предків. "Треба бы - думал - огородити іх не лем любовію, але і міцным дротом, жебы полежали в спокою іщы хоць з парудесят років."

Той осени стрічам часто Владиміря Тудуя на улицах Крениці, в урядах і - што треба бы поставити на першым місци - в церкви. Приходит до ней уж з власного, іщы одного кутіка на великій Землі. Гей! Купил ту мешканя... Виджу го часто. Нераз по другій страні улицы. Ани го не затримую, бо знам же ся понаглят. Задівшы капузу за голову, схоронившы ся од осінной лемківской слоты, деси - легко, як по шклі - ступат, сьпішыт. Деси далеко, де сонце прилікат на чекулядово, тіж має дім. Але видит ся мі - же ту, серед зеленых верхів Лемковины, єст му найтепліше.

Петро Мурянка

ЗАМІРЯНЕ НА РУСИНІВ, МЕДЖІНАРОДНИЙ СЕМІНАР О РУСИНЬСЬКИХ МЕНШЫНАХ У ВИХОДОСЕРЕДНІЙ ЕВРОПІ, ред. Том Трієр, Данський Інститут Культури, 1999, стор. 196, ISBN 87 7429 094 0 Det Danske Kulturnstitut.

"Семінар *Заміряне на Русинів* был частю шыршого програму в рамках студийной дороги для представителів русиньських організацій, яка ся зреалізувала 2-11 листопада 1997. Учасі в ній взяла 21 особа з шестьох країв. Были то русиньскы вчени, писателі, видавці, духовны, політыкы і активісты з области культуры" - пише в переднім слові до видання, його редактор Том Трієр. Книжку - збірник документів з того семінара выдано в двух языках - англійськым і русиньськым - в яких был ведений і цілий семінар.

Збірник отверат ся рефератом Тома Трієра *Русины, права меншын і интеграція Европы*. За ним шлідує реферат П.Р. Магочия *Нова славянська народність? Русины середньосхідной Европы*. Матеріал доповнюють выступліня ведучых окремых делегацій в парах з представителями амбасад Польщы, Словації, Угрів, Румунії і Югославії. Выходит 5. А де шеста пара? Русиньска делегация з України очевидні была, лем никого з Посольства України не было. Шарже дафер Василь Яковенко в остатній хвили поінформувал організаторів, же не буде міг взяти участі. Выдавці збірника (Данський Інститут Культури) не повірили же українська амбасада має лем одного працівника і одадцячили ся му дост орінальні - лишыли порожню білу картку в книжці з одповідным аднотациям. Най біла пляма іде в світ. Амбасаду Річпосполитой Полской в Данії репрезентувала

ей перший секретар і культурний аташе Богуслава Соханьска. Бесідувала о правах меншын загарантуваных конституційом, о Акции "Вісла", называючы ю дост одважні "неславном". Іщы одважнійше, в знаным стилью, рекла о ей причинах - же зацитуєме: "Акція Вісла была актом помсты за нелюдскы злодійства, які проводила Українська Повстанська Армія на польских громадянах на тій території. Лемкы были несправедливо обвинюваны о того, же помагали УПА." Розповіла пані аташе о теперішніх поділах серед Лемків, о організаціях, о выдаваных через ні часолісах, о "Лемковині" і "Кычері", о ваграх. Дост міцно підкрісила, же "Влада Річпосполитой не думат політычні підтримувати тых Лемків, котры ся уважают за окремый нарід". Як ся то ма до конституції - не спречизувала. Закінчыла еднак дост оптимістычні - же Влада "сприбує" сполнити того, што уважат за свою повинніст перед Лемками, однісіні захованя і розвиваня материяльной і духовой культуры.

В одповіді Ведучий СЛ Андрий Колча окріслил політыку польской державы в однесію до Лемків як "Барз двозначну і неспречизувану". Гварил же деякы формы культурной діяльности сут финансиваны, інчы ні. "Часто чує ся тлумачыня — повідал — же польска влада не може попереати діянь лемківских організацій (мал хыбаль на думці СЛ і "Руску Бурсу" - Ред.), бо хоче мати добры междержавны реляції з Україном. Не розумієме, як ся має лемківска проблема до тых реляцій. І зато треба оцінити офіціалне становиско польских влад як барз нерішуче і не-однозначне."

Окладинка книжки є ілюструвана образом нашого знаменитого Федора Віща: Гамлет тримат в руці трупій череп і повідат:

— Быти, ци не быти? - то є звяданя. Ілько Сова з Баюсова му гварит:

— І вы ся занимаете проблемами народных меншын, пане Гамлет?

Тым ем думал закінчыти, але здецидує ся на оптимізм завершалных слів Тома Трієра: "Данський Інститут Культури чує радіст з того, же мал чест быти гостительом участників спомненой події, котра, вірїме, же была лем першом з междержавных акцій представляючых русиньску проблематыку."

Марія Мальцовска, ПІД РУСИНЬСЬКИМ НЕБОМ, Выд. РІР - ART s.r.o. 1998, стор. 136, ISBN 80-967374-2-2.

Лем на попередніх странах поміщаме другій фалаток оповіданя Марії Мальцовской *Материна свічка*, в попереднім же номері друкували мы інтерв'ю з Авторком. Мож отже повісти, же остатнім часом (бо

писали мы о ей творчості і перед пароме роками), приближили мы нашым читателям дост богато Лавреатку Літературной Премії ім. Александра Духновича на 1999 рік - Марію Мальцовску.

Днес представляна - то уж пята книжка Авторкы. Чым же радує нас она тепер? "*Під русиньським небом* - бесідує ся в короткій вступній інформації - то є мала сага одной русиньской родины во східній Словації. головном героїном котрой є мати."

А уж устами самой Авторкы веде ся в прольогу: "Што тота жена таке зробила, же сі славу заслужыла? Ніч такого необычайного, окреом того, же жыла, як знала, трапила ся, як могла, веселила ся і журила ся, як каждый чоловік в подобных условиях жывота." Присіла пані Марія ту ній до бесіды:

"— Старый чоловік є, як тот дівачок, не чудуйте ся добры люде. — повіла бабка Піптова, зложыла навхрест руку на грудьох, як кебы ім помагала легше дыхати і помаленькы, помаленькы звите клубя ся могло розмотовати..."

Што-ж - клубя, видит ся ти, же го пригорщми обиймеш, а кед го зачнеш розмотувати, кед го влапиш за кічкы і підеш пред себе, та фалат ґрунту зыйдеш... Обычайне жытя, а кед потрафиш сховагити іскорочку, котру неєден і серед нocy не дізрит, кед знаш заковысати душом при душы, оповіш того жытя ныбы обычайным, але серцьом - товды... Гей, Марія Мальцовска знає того робити. І уж ничого для рекомендації ей книжки не додам. Не треба.

(пт)

ЛАВКОВА СЛАВА

Уступ 10 - рік 1638

ІМ? ХТОСИ КРАНАТ!
КРОКЫ НЕ ЄДНОГО
ІВКА?

ДАМ ЗНАТИ СТАРІВОМУ!

НО, ШУГАЙ, ЧАС ЄДИН КЛАСТИ, ПЕЧЫ ВЕРПІКА.
ЛЕМ СУХЫМ ПАЛІТИ, НАЙ ДЫМУ НЕ БУДЕ.
ПО ВЧЕРАШНІМ БЕРАНЮ КУПЦЯ, ДАН ТАРЛО
НЕ БУДЕ ХТІА СОЙ ДАРУВАТИ ДЕСЯТЬОХ
БІЧЕЧОК УГОРСКОГО ВІНА.

ВЕРТАМ, НЕ САМ!

НЕ СТАРШІЙ, ЧУШІ КРОКІВ ОД ПОТОКА!...

ЕЙ, СІДОРІКУ, ТО ВАЙГАН! НЕ ПОЗНАЛ ЄС ЙОГО МЕДВЕДЬОГО
ВОРУЧАННЯ?

АЛЕ...

ТЕПЕР ПОЗВОЛЯТЕ, ЄКЕ СОЙ ПІДУ
І ОСІБНОСТІ В „НОВИМ” ПІБЕСІДУВАТИ.

ДОБРИЙ ВЕЧЕР ВАМ,
ЧЕСНА ЧЕЛЯДИ!

ОПОВІДАЙ! ОД МАЛА ДО ВЕЛИ, ШТО ЄС
ПЕРЕЖЫЛ, ШТО ЗНАШ, ШТО МАШ, ШТО
ПОТРАЩИШ.

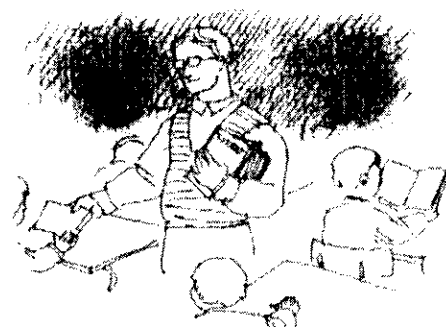

АДЖЕ ТАК, СЛАВНИЙ
ВТАДЖКО, БЫЛ ЄМ...

Лемківська Ластівочка

№ 12 © ЧАСОПИС ДЛЯ ДІТИ І МОЛОДЕЖИ © 1999

Перший учитель

...Спомнул єм єден давний ден...

Перший раз в жытї преступил єм поріг школы. Вшытко виділо ся мі чудне і незвычайне: велика клясова таблиця, блищача під сонечным проміньюм, біла скрипляча крейда, лавкы, што пахли сьвіжом фарбом, аж і звуку дзвонка, тырвожны і перенимаючы.

Учитель ввошол до клясы з пакунком книжок під пахом. Кєд бы вы чули, з яком радістю мы взяли ся кричати: "Учитель буде роздавал нам книжкы!" Хоц мы добрі знали, же każde з нас дістане книжку, мы были

нетерплячы: кортіло гульнути гу учительови і вярвати му книжкы з рук.

Учитель роздавал книжкы за порядком. Зачал од першого шору і на кожній лавці лишал по дві книжкы. Діти хапали їх жадібно, такой зачынали читати і милувати ся малюнками.

А я сідил в остатній лавці і страждал. Серце ся мі толкло і аж єм ся здушыл од пережываня. "Зараз! Зараз! — гварил єм до себе. — Зараз дійде ряд і на мя, і я мал буду свою книжку!"

Адде і учитель підышол до мойой лавкы і зложыл книжку. Єдну на двох! Мій товариш Максим одраз потяг книжку гу собі. Учитель прогварил:

— Єдному з вас не старчыло книжкы. Гнеска будете вчыти ся з єдной, а заран іщы принесу.

Максим тримал книжку пред собом, а мі так ся хтіло преложыти єй на свою половину. Зімал єм за скоряний хырбет і потягнул. Максим міцно тримал обома руками. Якысий мо-

нт мы молчачы штурхали ся тями, намагаючы ся одрорги еден другому пальці од ажкы, покаль учитель не по- сурово:

— Ано, дайте ту книжку! — і взяв ю і зложыл посередині вкы, якраз помедже нами. — так і чытайте. Думаю же ся посварите.

Тоты спокійны слова были я мя як кляпс. Яким нещевивым, прибитым чул ем ся тоту хвилю! Непрошены сленнадышли мі до очи і закапана білу окладинку.

— Ты, здає ся, хцеш ю зоути?! — з поважним лицьом віл Максим і потягнул книжку своєю половиною.

І ту не втримал ем ся і заакал. Стыдал ем ся своїх ез, але нич ем не міг зо со- ім вдіяти. Зложывшы голову і лавку, ревал ем як дівчаско. Пак почув ем як хтоси аскал мя по волосю, і двигнул і голову. Учитель тримал ід моім носом книжку.

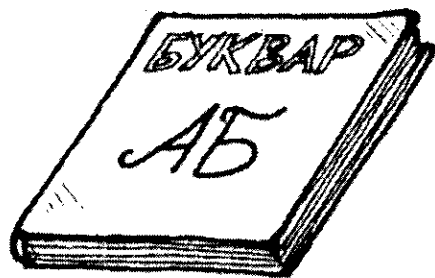
— Воз тоту книжку! Даю ти аснуну, — прогварил учитель і, вміхнувшы ся, додал: — Я уж оси обыйду ся гнеска без ижкы...

В моменті высхли мої слезы. Обома руками вхопил ем чудову новісю книжку в шерудячий окладинці. Кілко раз того дня перевертал ем карткы од початку до кінця! Каждый образок, каждый найменьший малюнок виділ ся полний глубокого зміст, міг ем презерати годинами...

Од того часу минуло дуже років... По тій першій книжці прочытал ем барз дуже інчых книжок, і по тым учителю мал ем вельох інчых учителя...

Та вшытко едно жадна книжка не годна заняти в моім серци місця "Букваря", і ниякій учитель не зотре з мойой памяти образу чловека, котрий першыраз дап мі до рук книжку і навчыл чытати.

за А. Курбановым
з українського перевьол П.Мурянка.

ЗБУКА - ABECADŁO: Аа - А, Бб - В, Вв - W, Гг - Н, Гг - G, Дд - D, Ее - Е, з - Је, Жж - Ż, Зз - Z, Іі - І, Ии - Y, Ыы - Y, Йй - J, Кк - K, Лл - L, Мм - M, ч - N, Оо - O, Пп - P, Рр - R, Сс - S, Тт - T, Уу - U, Фф - F, Хх - Ch, Цц - C, ч - Cz, Шш - Sz, Щщ - Szc, Юю - Ju, Яя - Ja. Ъ, Ь - miękki i twardy znak

СВЯТОЧНА КРІЖІВКА

Одгадний за порядком з горы долину: Сіди під ним заячык — святкує іменины на Велик (Е=Є) — шумит в ним яличка — падат од тебе, ци од дерева — інакше овечка — синє над тобом, в ним Ангелы — теперішня порг — Ясна засьвітילה.. — кед постиш, чуєш гс в жолудку пред Великом — іщы не ікона — Святий, зо сіном на столі — подібна до олію але кеселиці ся ньом не мастит — лемківске свята — збераш к пред Рождеством — зимовий місяц — Оте жидівского народу — інакше пыха — втікал на ним Ісус до Єгипту — в коляді Нова... стала — в інчий коляд Веселая нам... — фурчало на вечырка в Різвяным Пості — злий душок, так званс давно і негречны діти.

Тяжкы слова:
КУЩ, АВРААМ, ГОРДИСТ
ВЫРКОВАК

Што нам несеи Рочку Новий, нам Лемкам в Карпатах?
Ци несеи нам ліпшу долю, ци лем стары свята?
(Ваньо Гуцянка - 1888-1968)

"Лемківська Ластівочка" — редакцє Петро Мурянка, ілюстрєс Богдан Трохановскій
Часопис виходит неретулярні, як безплатний додаток до "Бесїды"

СИНЬСЬКЫ НАРОДНЫ БАЙКЫ

Голос на сливі

Жыли-были г'азда зо женом. пи ся добрі, бо г'аздівка бы-велика. Та хтіли мати іщы ыше, зато скупили каждому. зарит жена фізолі з капусті, кормит ньом слугу цілий кден, нич інчой сьорбанкы не іхтує, іщы гіршой.

Думал слуга як перехытрити дыню і г'азду, бо уж му збры-і істи ден в ден єдну страву. піз г'вечер на сливу в саді, і сливки і мече до хыжы. По-і г'азда, выбіг надвір і зьвідує. — Хто на сливі?

Слуга молчыт.
— Хто на сливі? Візвий ся, застрылю!

— Я глас Божий!
— Та што треба?..
— В вас служыт сирота. Вы мучыте страшным голодом! пикій гріх мате. Бог вас по-е. Підете на жебры!

Зострашыл ся г'азда, вернул курений до хыжы.

Слуга тымчасом, зліз з де-за, скочыл до стайняного поба і ныбы спит.

Г'азда з острахом гварит ні:

— Ой жено, погнівали мы га.

— Што ся стало?
— Стоял ем під сливком і чул ем Божий голос.

— А што голос гварил?
— Гварил же збыткуєме ся над сиротом - голодом мориме, а сами гнет підеме на жебры.

— Ой, ой!.. — заплакала же-на. — Што же нам чынити, де ся нам подіти?!

— Небого, як видно, мусиме слугу ліпше шанувати. — повіл г'азда і такой погнал до стайні. Жена в тым часі взяла ся до вариня вечері.

— Ваню, Ваню!
— А што, пане г'аздо?
— Ход, небоже, вечеряти!
— Я уж вечерял, пане г'аз-до!

— Та што ты там вечерял?!
— Фізолі з капустом.
— Та ход зас вечеряти.
— Я не голоден!
— Ход, небоже, ход!
— Та дайте спокій! Я сытий.
— Ход скоро, бо вечеря вы-стыне.

Взял г'азда хлопця попід ру-кы, піддвигнул зо жолоба.

Посадила г'аздыня слугу до стола. Наклала на танір яшни-ці, іщы і выпити г'азда нашол.

— Ідж, дітино, ідж!
Поіл смачні Ванцьо, хце іти спати зас до стайні. А г'аздыня — ні. Розстелила чысту постіль і уж не пустила слугу з хыжы.

Кыш

Баба мали куры. Надя зьві-дала:

— Можу іх покормити?
— Можеш.

Надя взяла мисочку з пше-ницьом, зачала кликати:

— Куры, куры, до мене! — А куры не ідут.

— Бабусьо, они не ідут!

— А повідж ім: "Тю-тю-тю!.."

Надя повіла: "Тю-тю-тю-тю!.."

І зо вшыткых сторін надле-тіли куры. Взяли ся до дзю-баня. Мигом вшытку пшеницю выдзюбали.

— Вшытко! Веце не мам! — повіла Надя. І вказала курам порожню мисочку.

А куры не одходят. Стоят. Ждут.

— Бабусьо, они не хцут іти гет!

— А повідж ім: "Кыш-кыш!.."

Надя повіла: "Кыш-кыш!.."

Куры одраз зрозуміли і по-розходили ся.

Е.ТРУТНЄВА

Одлітує літо

Така чудна ясність гнеска,
Двір ся цілий выблискує, -

То в чуганях позлачених
Буки, клены парадуют.

Надвір кед ідеме рано,
Листя густо высыпане

Під ногами нам шелестит,
І засдно летит, летит...

Пролітуют паучынкы
З паучками як кыршынкы.

Пізрий - ключ на небі синім
Пролітує журавлиний.

Вшытко летит!

Ци-ж бы, ци то

Одлітує наше літо?

Е.МОШКОВСКАЯ

Гу осени

Плакали в нocy
жолтіючы клены.

Споминали клены,
Як были зелены...

З білої березы
тіж капало.

Значыт, береза
тіж плакала.

з російского перевыюп Петро Мурынка

Мішок сьмішок

— Ци няньо уж ти не помагают і одрабляню лекцій.

— Ні. Тоты остатні два пункты істаточні го заламали.

На лекції фізыкы учитель звѣдує:

— Хто мі повіст, як при помочы юды мож отримати сьвітло?

— Треба — гварит Ванцьо — мыти вікно, пане учителю!

Ванцьо гварит до учителя:

— Не хиу страшыти, але няньо ювілі, же кед в моім зошыті дальше ся будут еказувати лем вагы, комуси скоро злоїт!

Забуся звѣдує внучкы:

— Кілко то два а два?

— Штырі, бабусь!

— Барз гарді! Маш ту штырі чешулядкы.

— Так направиду, бабусь, то ем думала, же то ест шист.

Мама звѣдує Ванця:

— Чого сте ся гнѣска вчыли на математыці?

— Глядали мы спільного знаменника.

— Но, смотр, як ем была в твоїх зоках, тіж мы глядали спільного знаменника... Же тіж през тілко зоків нихто го іщы не нашол...

— Іщы раз хтіла бы-м поїхати до Парыжа.

— А была ем уж там?

— Ні, але уж раз ем хтіла.

— Тот пес — гварит Ванцьо до приятеля — нич не вартат. Так голосно брѣхал, же ани мы не чули коли злодіє нашым автот одіхали.

— Ванцьо, гварил ем, же твоїй пес не робит кривды чловекови, а він мі вчера подер гачы.

— А гачы то чловеко?

— Хіто тя Ванцьо навчыл так кляти? — злостит ся мама.

— Святий Миколай!

— Святий Миколай?

— Геї! Кед клал в нocy пакунок під мій заголовок і вдарил ся коліном о прокінча.

— Діду, тота кура з сірым гребеньом якыса смутна. А може бы ю так на росіл?

— Думаш, же тото ю розвеселит?

З лазничкы чути Ванців голос:

— Мамо, выпал мі едел волосок зо щиточки.

— Ванцьо, не чудуй. То лем еден волосок!

— Так, але то был остатній.

— Чом плачеш, Ванцьо?

— Бо сусід Панько впал з драбины!

— І стало ся дашто?

— Ні, лем роздер гачы, стратил червѣк і впал до болота.

— Та чом плачеш?

— Бо ем того не виділ!

АННА ГАЛЧАК

Конец літа

Дує вітрик, дує,
шемере голузками,
выстелят подворец
жолтыма листками.

Цілий сад за хыжом
пожолкнул дочыста;
легко одгаднути —
осін уж надышла.

В коморі овочы,
солодь грушкы, сливы:
пребогаты плоды
осін назносила.

В зимі буде щедро
гостила нас мама,
мы же ії за тото
книжкы почытаме.

Щебече пташына

Щебече пташына
на сухым конарі,
што уж осін іде
із хмарами в парі.

Онедолга треба
одтале летіти.
Болісно ії буде
рідний край лишыти.

Вітер

Чеше вітер грушы
з того боку, з того,
торгат голузками, —
гнівам ся на нього.

Вітре, вітре-брате,
престан ся змагати,
бо в таку дуяву
де-ж мі ся подати?

Думате, же слухат
кед го дахто просит?
Не зважат і далі
листя гет односит.